

numismatisk rapport 162

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Professionelt falskmøntneri på Christian den 7's tid
Historiske billeder fra Bent Petersens gemmer

Marts 2024

Sælg mønter og medaljer på auktion

*Charles II, 1660-1685
5 Guineas 1672, London
Hammerslag: 70.000 kr.*

*Vikingerne i Northumbria ca.
921-927 Penny
Hammerslag: 70.000 kr.*

*Romerriget
Lucius Verus, 161-169 e.v.t.
Hammerslag: 85.000 kr.*

*Christian V, 1670-1699
Søløstet i Køge Bugt,
sølvmedalje 1677
Hammerslag: 440.000 kr.*

*Rusland
Alexander III
"Memory of the Opening of
St. Peterburg Maritime Canal"
sølvmedalje 1885
Hammerslag: 60.000 kr.*

BRUUN RASMUSSEN

PART OF THE BONHAMS NETWORK

bruun-rasmussen.dk

numismatisk rapport

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Ansvarshavende:

Michael Wagner Christiansen

60 52 34 81

formand@numismatik.dk

Annoncer:

Torben Hansen

num-rap@numismatik.dk

Grafisk ansvarlig:

Torben Hansen

num-rap@numismatik.dk

Tryk: Dystan & Rosenberg

Annoncepriser (excl. moms og evt. repro):

Side 2, 4 eller Bagsiden kr. 1.600

Helside 1/1 (126 x 188 mm): kr. 1.400

Halvside 1/2 (126 x 92 mm): kr. 800

Kvartside 1/4 (126 x 43 mm): kr. 500

Copyright:

Gengivelse og kopiering af signerede artikler eller dele deraf er kun tilladt med forfatterens skriftlige tilladelse. Omtale og korte uddrag af artikler og meddelelser er tilladt med kildeangivelser.

Næste nummer:

Primo marts 2024

Deadline for bestilte annoncer:

11. februar 2024

ISSN 0105-8126

ISSN 2794-526X (web)

Indhold

Frank Pedersen

Professionelt falskmøntneri på

Christian den 7's tid... .. 5

Preben Nielsen

Historiske billeder fra

Bent Petersens gemmer 31

Torben Juul Hansen

Glød dig til nogle spændende

auktioner i de kommende år 34

Torben Juul Hansen

Mønstjernehimlen på gulvet

i ankomsthallen i den nye
lufthavn i Berlin 35

Foreningsmøder i DNF 38

Bestyrelsen i DNF 39

Dansk Numismatisk Forenings møder:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K, Israels Plads

Se mere side 30 og 31

numismatik.dk

Sælg til top priser!

Takket være vort enorme kundegrundlag så har de sidste auktioner givet os udmærkede priser for bl.a. mønter, sedler og gode filatelistiske objekter. Kontakt os for gratis værdivurdering.

www.skanfil.no | Skanfil Århus: 41 99 02 99 | arhus@skanfil.no
Skanfil Fredensborg: 46 56 38 57 | niels@skanfil.no

Professionelt falskmøntneri på Christian den 7's tid

Af Frank Pedersen¹

Fig. 1.
 Professionel præget forfalskning (RA), primitiv præget forfalskning (privat eje) og støbt forfalskning (KMMS)

Falskmøntneri

Definitionen på "falskmøntneri" er: "Den handling at eftergøre eller forfalske mønter eller pengesedler for derefter at omsætte dem som ægte"² (fig. 1). Straffen for falskmøntneri i Danmark er i dag op til 12 års fængsel; førhen kunne falskmøntnere idømmes dødsstraf. Ikke desto mindre har den type kriminalitet fundet sted i al den tid, penge har været anvendt som betalingsmiddel og er fortsat i dag et område, der har myndighedernes særlige bevågenhed.

Sideløbende hermed har falskmøntnerierne tilført numismatikken et særdeles omfattende samlerområde; artiklen her beskæftiger sig hovedsageligt kun med den del, der omhandler "professionelt prægede forfalskninger af danske og norske sølvmonter" og kun falske mønter, der vides eller med overvejende sandsynlighed vurderes at være fremstillet på Christian den 7's tid.

Bilaget indeholder en oversigt over de professionelt forfalskede mønter, der er illustreret i artiklen; desuden to lister med henholdsvis forkortelser og supplerende kildemateriale.

Professionelle forfalskninger

Det var især de professionelle forfalskninger, der bekymrede myndighederne, dels fordi de potentielt kunne omfatte meget store produktioner, men også fordi mønterne, især de ucirkulerede, kunne have en slående lighed med de ægte og derfor var vanskelige at afsløre i den daglige møntcirkulation. Mønterne var som oftest præget på kobberblanketter belagt med et tyndt lag sølv eller tin, der dog forholdsvis hurtigt forsvandt under mønternes cirkulation. Falskmøntnerne valgte derfor i nogle tilfælde at legeres kobberet med lidt sølv, hvorved ligheden med de ægte mønter blev fastholdt noget længere. En falskmønthandler i Hamborg havde hørt om en person i England, der forhandlede falske mønter i tre kvaliteter (se senere).

Falskneriernes arnested var først og fremmest Birmingham i England. Industrialiseringen havde i 1760'erne nået et stadi i England, hvor økonomi og teknisk indsigt gjorde det muligt for mindre private værksteder at fremstille falske mønter af høj kvalitet, og tilskyndelsen hertil var stor, da falskmønterne, godt hjulpet af en helt utilstrækkelig engelsk lovgivning, som oftest undgik straf. Resultatet var, at der i perioden ca. 1760-1820 blev eksporteret store mængder af falske udenlandske mønter fra England til bl.a. Danmark og Norge.

En stor del af falsknerierne blev indberettet til ministerierne i København, og er i det følgende beskrevet i den rækkefølge, myndighederne blev bekendt med dem.

Dansk-vestindiske mønter

Den første melding om professionelt falskmøntneri i den omhandlede periode tilgik ministerierne den 4. februar 1772, hvor det Vestindisk-Guineisk-Rente- og Generaltoldkammer meddelte, at man fra Sankt Thomas i Dansk Vestindien havde modtaget en forsendelse med 447 falske dansk-vestindiske 24 skilling (omtalt som to eller dobbelt real). To personer ved navn Tooles og Winchester havde *for længst til de Danske Vestindiske Eylande indbragt falske Toe Real Stycker* og var blevet straffet herfor. For at forebygge fortsat falskneri var værdien af 24 og 12 skilling blevet nedsat til henholdsvis 20 og 10 skilling.

I januar og marts 1774 modtog Finanskollegiet yderligere to forsendelser af tilsvarende falske mønter, henholdsvis 235 og 2.064 eksemplarer. Vurderet på baggrund af antallet af de til i dag overleverede 24 skilling er det sandsynligt, at det hovedsageligt har været 24 skilling med årstal 1764 (fig. 2). Finanskollegiet bestemte, at mønterne skulle nedsmeltes og anvendes ved fremtidige udmøntninger ved Mønten i København.

Ni år senere kunne Det Vestindisk-Guineisk-Rente- og Generaltoldkammer den 22. januar 1783 meddele, at man netop havde modtaget *hosfølgende dobbelte falske Realstykker* fra Den kongl. Vestindiske Regiering. Mønten var oprindeligt modtaget fra *det kongl. Raad paa St. Thomas* med beretning om, at en jøde ved navn Coutinko havde indleveret omkring 320 falske stykker (24 skilling 1767, se næste afsnit), som han angiveligt havde modtaget fra nordamerikanske matroser. Det blev tilføjet, at *saavel Raadet paa St. Thomas, som den kongl. vestindiske Regiering, har instrueret Toldbetientene om, at denne Møndt hverken maae ind eller udføres, samt udlovet Belønning for den, som kan opdage Gierningsmanden, hvorfor bemeldte Regiering melder, at den nu har fornummet, at nogen af disse falske Penge paa St. Crux ere forefundne*.

I maj 1792 modtog Finanskollegiet endnu en gang en sending falske mønter fra Dansk Vestindien, denne gang 435 eksemplarer

Fig. 2.
Eksempel på DVI 24 skilling
1764, H6. Intakt sølvbelægning
(privat eje).

af 24 skilling 1767 (fig. 3). Mønterne var afsendt af generalguvernøren for De Dansk Vestindiske Øer, Ernst Frederik von Walterstorff og var angiveligt købt af Skibskaptajn Grumley hos en guldsmed Holman i Bristol, England. Von Walterstorff beskrev dem således:

De mig fra Commandanten oversendte Stykker af bemeldte Mynt som alle ere af Aaret 1767 lod ieg strax undersøge og sammenligne med den gode Mynt af samme Aar; det befandtes da at Materien af den falske Mynt ere blot Kobber, at den paasatte udvortes Sølvsfarve ved mindste Skraben eller Gnien strax afrides og da viser dend egentlige Bestand-Deel, samt at Præget selv ere grovere og meere udbugnet end paa den ægte Mynt, hvorhos især bemærkes at af Rommer-Tallene XXIII ere de twende første Tal meget utydelige og de överste Deelee af samme uforholdsmæssig sammendragne og indknebnene. Herom bleve da Indvaanerne ufortövet ved en Publication og alle vedkommende kongelige Betiente ved et Circulair underrettede.

Beskrivelsen af mønternes forsølvning svarer ganske godt til udseendet af mange af de falske mønter, der er overleveret til i dag. Von Walterstorff skrev tillige, at mønterne i alle henseende ligne den i Aarene 1782 og 1783 her i Circulation bragte falske Mynt. Han nævnte samtidig Birmingham som det sted, hvor mønterne kunne tænkes at være fremstillet. Finanskollegiet foreslog derfor Departementet for de Udenlandske Sager, at den danske gesandt i London blev bedt om efter bedste Omsorg, dog med almuelig Forsigtighed, og efter Overlæg [samråd] med en Lovkyndig, at undersøge især om nogen Mængde af den falske Myndt er forfærdiget [i England] og afsat; og om Danske Undersaatter, som synes at kunde formodes, have nogen Andeel deri. Fire måneder senere blev Finanskollegiet orienteret om, at den derfor mistænkte Holman [i Bristol] efter den giorte Undersøgelse er befunden ej at kunde efter de der giældende Love tiltales for Mynts Forfalskning.

Norsk 8 skilling 1731

I april 1774 blev Departementet for de Udenlandske Sager underrettet om, at der var fundet falske 2-, 8- og 24-skillingen hos en person ved navn Hans Jørgen Tim. Departementet bad derfor møntdirektør Knoph undersøge, om bemeldte Tim have været employeret ved de kongl. Mynte her i Landet, eller Stempler til 8 S stykken være savnet. Møntmestrene svarede, at der dem bekendt ikke havde været ansat nogen person med det pågældende navn, og at der heller ikke havde været savnet noget stempel. Af svaret fra Kongsbergs møntmester Madelung fremgår blandt andet, at 8 skillingen havde omskrift CHRISTIANUS VI. D. G. REX DAN. NOR. V. G. og VIII SKILLING DANSKE 1731 N.B.F (Madelung skrev fejlagtigt CHRISTIANUS i stedet for CHRIST). 8-skillingen i fig. 4 stammer utvivlsomt fra samme falskneri som de mønter, der blev fundet hos Hans Jørgen Tim.

Fig. 3.
Eksempel på DVI 24 skilling 1767, H7. Intakt sølvbelægning (privat eje).

Fig. 4.
8 skilling 1731, H2 Norge, NMD19 (OMG).

Norsk 24 skilling 1773

I efteråret 1774 købte en person ved navn Borritz noget strandingsgods ved en auktion på Læsø og betalte med knap 400 stk. 24 skilling, der efterfølgende viste sig at være falske. Stiftamtmanden indberettede det til myndighederne og nævnte blandt andet, at *adskillige Summer af disse falske Mynter fra Sverrig ere indkomne og bragte i Roullance*.

10 år senere befandt en dansk overstyrmand Nørager sig i England hos en vekselerer i "Downs Reed", hvor han vekslede engelsk valuta til 261 stk. 24 skilling. Ved hjemkomsten til Danmark blev han bevidst om, at mønterne var falske og indberettede det til Finanskollegiet. Der blev iværksat en større undersøgelse, hvorunder bl.a. førnævnte Læsø-sag blev fundet frem, og hvor Stiftamtmand Osten dengang i 1774 havde skrevet ... *Ved en for nogen Tiid siden paa Landet Lessøe i Wiborg Stift over en sammesteds indstrandet Skibs Ladning holden Auction skal fra Sverrig have indfundet sig en Person ved Navn Boritz conditionerende for Kiøbmand Lars Core i Gothenborg, og der anbragt omtrent 100 Rigsdaler i Danske Rigsorter, paa hvis eene Side sees den Kongelige Krone med hans Maysts Navn udi Chiffre og paa den anden Side det Norske Vaaben, hvilke Mynter som derfra videre saavel her i byen som adskillige andre Stæder udi Landet har begyndt at roullere, ere siden befunden at være af Kaabber med Forsølvning, og om det er sandt som Rygtet fortolker, at et anseeligt Parthi deraf fra Altona til Gothenborg skulde være transporteret maa troes enten fra nogle derværende Jøder eller andre at kan have sit Udspring*.

Departementet konkluderede, at de falske mønter, som Nørager havde modtaget i England i 1785, var af samme type som mønterne fra Læsø-sagen ... *at ovenmeldte Rigsorter er befundne af samme Slags, hvoraf i Aaret 1774 af en Person fra Gothenborg, navnlig Johann Borritz er blevne indført paa Lessøe og der omtrent ombragt 100 Rd^r, hvormed den sandsynligste formodning opkommen, at begge Sorter hidrører fra en og den samme Fabrik*.

De falske 24 skilling 1773, der er bevaret til i dag (fig. 5), er samme type som den, der forekom i Læsø-sagen og hos overstyrmand Nørager.

Fig. 5.
24 skilling 1773, H12A Norge, NMD33 med næsten intakt sølvbelægning samt et eksemplar med bortslidt belægning (privat eje og KMMS).

Slesvig-holstenske 1 speciedalere

Banken i Altona informerede den 16. september 1796 Finanskollegiet om, at der var fremkommet falske slesvig-holstenske 1 speciedalere i Hamborg. Der var vedlagt et eksemplar med årstal 1795 (fig. 6), som Mønten i Altona havde prøberet og påvist at være falsk med et indhold af 4 Lod $\frac{3}{4}$ Gr. fint sølv (219‰ sølv i forhold til ægte mønters 875‰). Den danske gesandt i Hamborg blev anmodet om at iværksætte nødvendige undersøgelser, som sagen måtte give anledning til.

To år senere, 30. oktober 1798, kunne Departementet for de Udenlandske Sager berette, at to englændere, Watkins og Newton, var arresteret i Hamborg sigtet for udgivelse af falske mønter, heriblandt *adskillige Danske, saavel ældre som nyere Myntsorter*. Ved et indledende forhør blev det fortalt, *at den falske Myntfabricke, hvis Agenter saavel disse 2de Personer, som nok en 3^{die} /: der boer i Altona, men paa den Tiid var fraværende /: synes at være, egentlig er i Birmingham*. Den danske gesandt i London, Wedel Jarlsberg,³ blev underrettet om falskneriet og anmodet om i muligt omfang at iværksætte undersøgelser i England med henblik på at finde indblandede personer.

Den 26. januar 1799 instruerede Departementet for de Udenlandske Sager gesandten om, *med Overdrag i følge Parlaments Acten af 19de Julii 1797 at lade Sag anlægge imod de personer i Birmingham, som efter Arrestanternes Udsigende have havt Deel i Forfærdigelse af bemeldte falske Mynt*. Finanskollegiet havde foreslået Departementet, at ni falske mønter, der var modtaget fra gesandten i oktober 1798 (se næste afsnit), blev medsendt sagens akter til London *da disse uden Tvivl ogsaa under Sagsmaalet blive at fremlægge*. Det vides ikke, om de blev sendt.

Sideløbende hermed eftersøgte man i 1799 en jøde ved navn Jasvill og hans medhjælpere Yilserton og Porthouse i Altona og Hamborg. De var mistænkt i England for medvirken ved forskelligt falskmøntneri. Sagens videre forløb fremgår ikke af de undersøgte arkivalier.

Fig. 6.
Den prøberede 1 speciedaler
1795, H39A (RA).

Fig. 7

Ni falske mønter fra gesandten i London

De danske myndigheder fik som nævnt ovenfor tilsendt ni falske mønter (fig. 7) fra gesandt Wedel Jarlsberg i London i oktober 1798. Det var på daværende tidspunkt gesandten hensigt at give myndighederne et indtryk af falskneriernes betydelige omfang og professionalisme. Mønterne var fremstillet i England i midten af 1790'erne, men det fremgår desværre ikke, hvorfra og hvordan Wedel Jarlsberg var kommet i besiddelse af dem. Der er tale om forfalskninger af dansk 1 speciedaler 1797, H13A, norsk $\frac{2}{3}$ speciedaler 1796, H5 Norge og NMD17A, dansk 24 skilling 1742, H7B, norsk 24 skilling 1760, H2B Norge og NMD17, slesvig-holstensk $\frac{1}{6}$ speciedaler 1787, H42, slesvig-holstensk $\frac{1}{12}$ speciedaler 1788, H43, dansk $\frac{1}{15}$ speciedaler 1796, H15, norsk 8 skilling 1728, H17B Norge og NMD41 og tysk 32 Schilling 1796, Hamborg, Craig 35.

Fig. 7.

De ni falske mønter fra gesandt Wedel Jarlsberg i London til ministeriet i København (RA).

Fig. 8.

1 speciedaler 1797, H13A, og norsk 8 skilling 1728, H17B Norge, NMD41, (begge privat eje).

Speciedaleren og 8-skillingen i fig. 8 er stempelidentiske med de tilsvarende to typer i gesandtsens mønter og er altså fremstillet på samme værksted som dem. Speciedaleren er præget på kobber legeret med 265 $\frac{1}{100}$ sølv⁴ (ægte 875 $\frac{1}{100}$). 8-skillingen er rent kobber (se senere), men med intakt sølvbelægning, og da dens præg på alle måder svarer til de ægte mønter (fig. 9), er det de færreste borgere, der umiddelbart har kunnet afsløre, at den er falsk.

Fig. 9.

Ægte 8 skilling 1728 (BR).

Fig. 10.
Eksemplarer af Paolis falske
 $\frac{1}{15}$ speciedaler 1797, H8B
Norge, NMD68. Bemærk
stemplernes professionelle
præg og ensartethed (privat
eje og KMMS).

Norsk $\frac{1}{15}$ speciedaler 1797

Møntmester Madlung i Kongsberg informerede den 28. februar 1799 Finanskollegiet om, at der var rygter om tusindvis af falske $\frac{1}{15}$ speciedalere (8 skilling dansk kurant) i cirkulation i Christiania og omegn. Flere borgere, deriblandt en købmand, Pascal Paoli, havde indsendt mønter til undersøgelse på Mønten i Kongsberg, og det viste sig, at de stort set var uden sølvindhold (fig. 10). Madlung tilføjede, at *de ere uden Tvivl forfærdigede paa en ordentlig Fabrique og prægede med Stempel; thi Assessor Esmarck har viist mig nogle, som fra Christiania ere tilsendte Oberbergamtet, hvilke ere nye og meget vanskelige i daglig handel at kiende fra de ægte, skiondt man vel ved nøyere Betragtning finder, at Bogstaverne ere større og Kronen grovere udarbejdet.*

Den omtalte Pascal Paoli havde tilsyneladende forsøgt at sløre sin rolle i falskmøntneriet, for han blev arresteret den 7. marts 1799 og sat i forvaring på Aggershus fæstning under anklage for at have ladet forfærdige, indføre og udgive falske mønter i riget. Sagen blev behandlet ved en kommissionsdomstol i Christiania i perioden 26. august 1800 - 21. august 1801, og Paoli blev kendt skyldig med dommen: *Pascal Paoli bør have sin haand forbrudt* (afhugget). Sagen blev anket til højesteret, som 16. maj 1803 stadfæstede kommissionsdomstolens dom, men kongen resolverede den 17. juni 1803, at straffen skulle ændres til fængsel på livstid på Munkholmen. Seks år senere besluttede kongen, at Paoli kunne løslades. Han forlod Munkholmen den 9. juni 1809 godt 10 år efter sin arrestation. En medsammen-svoren og meget aktiv medhjælper ved købet af de falske mønter i England, Jens Brandt, som Paoli havde kendt siden sin tidlige ungdom, og som nu var bosiddende i England, blev arresteret i England i marts 1799, men slap tilsyneladende ustraffet fra sin deltagelse.

Falskmøntneriet havde indledningsvis fundet sted i august-oktober 1798, hvor Paoli under en indkøbstur til London bestilte 1.000 gros (144.000 stk.) falske norske $\frac{1}{15}$ speciedalere 1797. Mønterne skulle fremstilles hos William Kendrick i Ashted nær Birmingham, og Jens Brandt skulle stå for al kontakt til Kendrick. Der blev forlangt 7 shilling pr. gros for at producere mønterne i *white metal* (legering baseret på tin eller bly). Det blev aftalt, at mønterne skulle sendes til Swan Street nr. 12 i London, hvor Paoli var indlogeret. Paoli betalte ca. 500 £ for mønterne, der blev afsendt med skib til Norge, antagelig inden udgangen af oktober

1798, efter at Paoli var returneret til Christiania.

Tilstedeværende vidner ved varernes ankomst og udlosning i Drøbak berettede, at Paoli, der modtog varerne, fandt det magtpåliggende at få omlastet nogle kurve til en anden båd sammen med de kostbareste af de øvrige varer, som han havde købt i London. De pågældende varer blev derefter, uden anmeldelse i tolden, sejlet til *Peter Mejers tomt* og derfra kørt til *Holms forrige gaard*, hvor Paoli boede på daværende tidspunkt. Vidner forklarede, at der var 20 - 30 kurve, og at de var meget tunge. Paoli nåede at udgive 11.173 eksemplarer af de falske mønter, et antal, som i alt 169 privatpersoner, fogeder, rådmænd m.fl. havde indleveret til kommissionsdomstolen i forbindelse med sagens opklaring.⁵

Inden Paoli forlod London i oktober 1798, bad han Jens Brandt købe 500 gros (72.000 stk.) falske 5 styver ($\frac{1}{12}$ speciedaler) og samme antal falske $2\frac{1}{2}$ styver ($\frac{1}{4}$ speciedaler).⁶ Jens Brandt bestilte dem hos Kendrick til en pris af ca. 400 £ og levering i slutningen af december 1798. I den mellemliggende periode kasserede Brandt adskillige prøvemønter med henvisning til "deres klang, følelsen og synet af dem samt deres vægt og tykkelse", men præget var skønt, mente han. De færdige mønter blev leveret d. 21. december 1798 til en samlet pris af 525 £ (inkl. levering). Kendrick⁷ sørgede for klareringen i den engelske told i forbindelse med mønternes afsendelse til Norge. Forsendelsen blev angivet som "8 kurve isenkram". Brandt skrev i et brev til Paoli, at der med skib blev sendt 500 gros 5 styver og 500 gros $2\frac{1}{2}$ styver, i alt 144.000 mønter, og en forsegleet pakke, mærket PP, der indeholdt prøver af 2-skillingen og "store specier". Brandt mente ikke, at det var tilrådeligt at få specierne fremstillet, hvorimod 2-skillingerne var velegnede til straks at sættes i omløb; han ville dog ikke bestille dem, før han havde hørt Paolis mening. Brandt rådede i øvrigt Paoli til at brænde brevene vedrørende denne "Materie", som han selv havde gjort med Paolis breve. Ved ankomsten til Svinør havn blev forsendelsen til Paoli beslaglagt af de norske toldmyndigheder, og mønterne kom således ikke i omløb.

Dansk $\frac{1}{15}$ speciedaler 1796

Finanskollegiet bad i maj 1802 Københavns Mønt undersøge to eksemplarer af en dansk $\frac{1}{15}$ speciedaler 1796, der var modtaget fra bankkontoret i Altona via møntmester Flor i Altona. Flor mente, at de var falske, men havde ikke haft lejlighed til at probere dem. Københavns møntmester Branth bekræftede senere, at de var falske, men dog indeholdt ca. 250 ‰ sølv (ægte 500 ‰). Mønternes betydelige sølvindhold er bemærkelsesværdig set i forhold til Paolis falske $\frac{1}{15}$ speciedalere, der var fremstillet få år tidligere uden sølvindhold. Spørgsmålet er, om falskmøntnerne har haft dårlig erfaring med Paoli-mønterne og har søgt at forbedre dem, eller om falsknerierne har fundet sted på to forskellige værksteder.

Fig. 11.
 $\frac{1}{16}$ speciedaler 1796, H15,
 med rester efter prøbering
 i Altona og samme type
 med andre stempler og med
 bortslidt sølvbelægning (RA
 og KMMS).

Guardejnen i Altona prøberede kort tid efter to eksemplarer af samme falske type og kunne bekræfte resultatet fra Københavns Mønt (fig. 11). Departementet for de Udenlandske Sager bad derefter Flor undersøge, om mønterne havde ydre kendetegn, som befolkningen i givet fald burde informeres om: *Finants Collegium* er bleven underrettet om, at nogle falske danske $\frac{1}{16}$ Spec. Stkr. med Aarstallet 1796 og forsynet med det Altonaiske Mynttegn i Hamborg ere befunden at være i Omløb og at det efter den af Guardeinen ved den altonaiske Mynt anstillede Undersøgelse ere fundet at deres Gehalt i fiint Sølv ikkun udgør pr. B^{lt} Mk. noget med 4 Lod. - Man har i den Henseende villet anmode H[r] Myntmesteren om, at opgive det k[ongelige] Bank Comptoir i Altona et Kiendetegn, hvorefter de maatte kunne skielnes fra de ægte, da Bankcomptoiret er autoriseret til desangaaende at foranstalte en offentlig Bekindtgjørelse, og ligeledes med det første meddele Finants-C[olle]gio Efterretning derom i hensigt til en lige Bekindtgjørelse, som her vil skee.

Flor svarede den 25. juni 1802: *Efterat H^r Commerz-Intendent Gebauer har forskaffet mig et falsk $\frac{1}{16}$ Species Støkke af Aarstal 1796 og jeg saa nøye som mueligt har sammenlignet det med en Deel ægte $\frac{1}{16}$ Species Stkr. af samme Aarstal, som jeg til den Ende har faaet indvexlet, finder jeg følgende Forskiel nemlig, at det falske $\frac{1}{16}$ Spec Støkke, som har et mat og ilde udseende Præg, er lettere og dets Cirkelslag [diameter] noget mindre end de ægte, at det ikke er gandske rundt, men kantet og at det paa Skrift-Siden har en Streg over Bogstaverne T og R, som er foraarsaget af en Sprung i Stemplet; i øvrigt er det falske meget rødere af Udseende end de ægte, hvilket især mærkes naar Hvidkogningen i Kanten er bleven affillet eller afskuret. Dette har jeg i følge Det høye Collegii Naadige Ordre af 29de f. M. opgivet det kongelige Banko Contoir.*

Slesvig-holstenske $\frac{1}{24}$ speciedalere (2 $\frac{1}{2}$ schilling)

Magistraten i Altona meddelte i oktober 1802 Finanskollegiet, at to englændere, Robert Wells og Philip Morrog, var blevet anholdt i forbindelse med et fund af falske slesvig-holstenske 2 $\frac{1}{2}$ schilling ($\frac{1}{24}$ speciedaler) på en engelsk pakkebåd i Altona. Mønternes årstal fremgik ikke af brevet fra Altona (fig. 12). Man mente, at mønterne var fremstillet i Birmingham, og at de var leveret til Wells af en person i London ved navn Georg Wood.

Den danske Chargé d'affaires i London, Andreas Gyldenpalm, blev

Fig. 12.
Eksempler på falske
1/24 speciedaler 1787, 1796
(Dansk Mønt) og 1801
(privat eje), H44.

underrettet og bedt om at anmode de engelske myndigheder om passende undersøgelser. Han meddelte derefter den 22. oktober, at den engelske statssekretær Lord Hawkesbury havde videregivet sagen til den engelske indenrigsminister, Lord Pelham, og at han (Gyldenpalm) havde anmodet om at få tilsendt *nogle Stykker af de falske Penge, hvilke, indtil Værkstædet opdages, hvor de er fabriqverede, maae ansees for et materielt Beviis for Angivelsens Rigtighed, og kunde maaskee tillige, ved Arbeidets større eller mindre Identitet med andre Præg fra de forskellige Kunstnere i Birmingham, bringe os paa Spor til Gierningsmanden*. Fire dage senere tilføjede Gyldenpalm, at den britiske regering havde lovet ham, *paa den alvorligste og virksomste Maade at lade denne Sag undersøge*, og tilføjede, at *den ualmindelige Hurtighed, med hvilken man deri allerede er gaaen frem*, var et bevis herpå; Overpolitimester Sir Richard Ford havde således allerede informeret Lord Pelham om, at man havde skrevet til myndighederne i Birmingham og bedt dem rette opmærksomheden mod den falskmøntner, der for ca. tre år siden sammen med Jens Brandt blev ført retssag imod (William Kendrick, der fremstillede de falske 1/15 speciedalere til Pascal Paoli). Richard Ford havde tillige beordret eftersøgning af George Wood og søgt informationer om Philip Morrogs omgangskreds (specielt i Birmingham), samt Roberts Wells' forbindelser til George Wood i London.

Den 31. december 1802 meddelte Gyldenpalm, at han havde deltaget i et møde med Milord Hervey og Richard Ford, hvor sidstnævnte havde fortalt, at der under en ransagning af forskellige værksteder i Birmingham var fundet adskillige kasser med falske udenlandske mønter, bl.a. prøjsiske sølvmonter og portugisiske Johannes d'or, men ingen danske 2½ schilling. *De portugisiske vare især saa godt eftergiorte, at Gesandten Grev Lima paastoed, at han ikke kunde skielne dem fra de ægte Johannes d'or*. Man havde arresteret personerne de pågældende steder og desuden pålagt øvrigheden i Birmingham fortsat *at holde vaagent Øye med de mistænkte Værkstæder, og af og til at overrumple dem med en Huus Inquisition*.

Der blev også gennemført husundersøgelser i London i gaerne omkring Soho Square for at finde George Wood, og den 4.

januar 1803 lykkedes det at pågribe ham. Gyldenpalm overværede derefter flere af Sir Richard Fords forhør af Georg Beaumont (alias George Wood) og kunne berette:

- at Beaumont havde tilstaaet alle de i Altona af Robert Wells og Philip Morrog med ham giorte Dipositioner.
- at det var ham [Beaumont], der havde forestaaet Fabricationen af de falske Penge og
- at han dertil selv havde medbragt Prøverne [ægte 2½ schillings] fra Altona, samt at han havde bestridt alle de dermed forbundne Omkostninger.

Det var altså en ren tilståelsessag, men: *Det hedder i den seneste parlaments Act, der bestemmer nogen Straf for Eftergiørelse af fremmede Mynter, at han, som giør deslige falske Penge skal straffes med 7 Aars Forviisning til Colonierne. Beaumont har kun ladet dem giøre og gaaer følgelig frie.* Parlamentsakten indeholdt en passus om, at dersom man på nogen person fandt mere end seks falske mønter skulle den pågældende person bøde fem pund for hver mønt, *men paa Beaumont blev intet fundet, fordi han fleere Dage inden han blev greben, vidste at Politiet søgte efter ham.*

I et brev fra *The Public Police Office* blev Gyldenpalm underrettet om, at: *It is true that by a clause in the present Act those persons may be punished in a pecuniary Penalty who have more than a certain Number of foreign base pieces of Silver or Gold money in their Possession, without giving a proper reason for such possession, and it appears from George Beaumont's Confession that he and Wells had a box containing such Coin in their possession, but Sir Richard Ford thinks that it will not be possible to proceed against George Beaumont on the Grounds for such Confession, as it is certain he gave it under an idea that he was to be protected if he candidly spoke the real Truth: an inducement that was held out to him in order that if possible Evidence might be procured from him to punish the Coiner at Birmingham, as well as to throw further light on the parties concerned at Altona; respecting the latter of which, it appears that Philip Hakel, who now resides at Altona under a false Name, is a notorious Character and person who has already been sent out of England after a long Imprisonment for fabricating false Portuguese Bank Notes.*

Lord Hawkesbury havde i øvrigt meddelt Gyldenpalm og den franske, portugisiske og preusiske Gesandt, hvilke landes Penge ligeledes i Birmingham for nyelig ere eftergiorte, at den engelske Regiering inderlig følede og beklagede at Storbritanniens Love i denne ... vare saa ufuldkomne, og at den derfor ved Parlamentets Aabning vilde foreslaae en strengere og meere bestemt Lov, som den haabede ... ville sikkre de fremmede Stater mod Forbrydelser af denne Beskaffenhed.

Den 12. august 1803 kunne Gyldenpalm fortælle ministeriet i København, at den engelske parlamentsakt vedrørende forfalskning af fremmede mønter m.v. nu endelig var blevet skærpet.

Dansk 8 skilling 1783

Den københavnske melhandler, Daniel Linaae, indsendte i april 1803 i alt 44 stk. danske 8 skilling til Finanskollegiet (et stk. med årstal 1773, de øvrige med år 1783). Linaae mente, at mønterne var falske. Finanskollegiet videresendte dem til undersøgelse på Mønten i København, hvorefter møntdirektør Branth den 14. maj kunne berette for Finanskollegiet, at mønten med årstal 1773 var ægte, mens de 43 mønter fra 1783 var falske og stort set uden sølvindhold (fig. 13). Finanskollegiet takkede Linaae for at have været opmærksom på de falske mønter. Tabet på 3 rigsdaler 56 skilling (43 stk. 8 skilling) måtte Linaae selv bære.

Fig. 13.

8 skilling 1783, H30, med rester efter prøbering i København samt et stempelidentisk eksemplar. Bemærk bagsidestemplets rusttæring ved venstre roset på begge mønter (RA og KMMS).

Norsk 8 skilling 1728

I slutningen af april 1803 bad Finanskollegiet Københavns Mønt om at undersøge metalindholdet af en norsk 8 skilling 1728, som man formodede var falsk. Få dage senere svarede møntdirektør Branth, at mønten vejede 1024 *Richtpfennigdele* [ca. 3,65 g] ligesom de ægte, men guardejnen havde konstateret, at den var falsk, ... at det ved det kongelige Finance Collegie Skrivelse af 30te forrige Maaned til Mynten insente forfalskede Otte Skillings Støkke med Aarstall 1728 af mig er prøberet og befundet at holde ½ Gr: fint Sølv pr Mk Brutto, det vil sige stort set uden sølvindhold (fig. 14).

Den prøberede mønt er ikke stempelidentisk med 8-skillingen fra gesandten i London (fig. 7), men stammer med stor sandsynlighed fra samme falskneri. Det samme formodes at være tilfældet med 8-skillingen fra 1729 (fig. 15).

Fig. 14.

8 skilling 1728, H17B Norge, NMD41, med rester efter prøbering i København (RA) samt et stempelidentisk eksemplar (privat eje).

Fig. 15.

8 skilling 1729, H17C Norge, NMD42. Bemærk møntmestermærke NPF; stempelskæreren har givetvis fejllæst NBF på det forlæg, der har været til hans rådighed (privat eje).

Fig. 16.
Falsk 2 skilling 1715, H59 Glück-
stadt, afslag på engelsk penny
token 1787 (privat eje).

Fig. 17.
Falsk 2 skilling 1715, H59 Glück-
stadt, præget med slidte stempler
(privat eje).

Dansk 2 skilling 1715

Københavns politikammer underrettede den 13. februar 1806 Finanskollegiet om en verserende retssag, der omhandlede et usædvanligt stort parti falske 2 skillinger. Det var i retten blevet oplyst, at vekselerer Bernt Anrich den 25. juni 1805 havde købt 20000 Toskillinger med Friderich den 4des Chifer og Aarstal 1715 for ½ Skilling pr Styk. Mønterne havde tilhørt skipper Peter Poul Andresen fra Stavanger, som tidligere i 1805 havde købt dem i Roskilde hos købmand Morrison. Skipper Andresen havde ikke anset mønterne for at være falske men for at være nedsatte i Værdien. Han havde købt i alt 25.666 stk. og senere solgt 5.666 af dem til en guldsmed i Riga.

Finanskollegiet bad Mønten i København undersøge mønterne, og guardejn Knoph kunne berette, at *af de her til Mynten fra det Kongelige Finance Collegio indsendte 30 Stk. 2 Skillinger, af Aarstall 1715, har ieg probert 10 Støkker og befundet dem i den Grad forfalskede, at de end ikke indeholde et Spor Sølv.*

Det fremgår ikke af de gennemgåede arkivalier, hvordan købmand Morrison i Roskilde var kommet i besiddelse af de mange mønter og heller ikke, hvad der blev domstolens afgørelse i sagen.

2-skillings-stemplet med årstal 1715, fig. 16,⁸ der er indslået i en engelsk token penny 1787, er falsk. Det dokumenterer, at stemplet har været til rådighed og har været anvendt i 1787 eller senere. Det pågældende stempel samt mønten i fig. 17 hører med stor sandsynlighed til det falskmøntneri, der blev behandlet ved retssagen i februar 1806.

Dansk 16 skilling 1716

Den 7. januar 1808 fandt postmester Theilade i Århus anledning til at inddrage en 16 skilling 1716⁹ fra Knud Bech, der var på posthuset for at afhente post til sin far (fig. 18). Theilade anså mønten for at være falsk og indberettede det til stiftsamtsmand Guldenchrone, hvor han blandt andet skrev: *Underlagt fremsendes Beviis for, hvorledes en 15 S er kommet paa mit Contoir og hvem der er første Udgiver. – Da Indleveringen*

Fig. 18.
Ægte 16 skilling 1716, H47,
samme type som Århus-mønten
(privat eje).

er skeet her paa Contoiret i fleeres Overværelse: saa önsker ieg, at Sagen maae vorde behandlet paa lovlig Maade.

Guldenchrone videresendte indberetningen til oberauditeur Rye, som han anmodede om, sammen med herredsfoged Petersen, *ved et forhör, paa det nöjeste at söge oplyst, hvem der har været förste Udgiver af denne Penge, der ansees for falsk, samt at anvende mueligste Fliid paa Opdagelsen af Stedet, eller Personen, af hvem den er fabriceret.*

Der blev derefter afholdt politiförhör i Århus henholdsvis den 9. og 14. januar, hvor i alt 10 personer blev afhört, heriblandt købmand Peder Jensen Schmidt, som kunne fortælle, at han havde haft mønten i en skuffe i sin forretning og havde ladet Knud Bech, hvis far han kendte, låne den til betaling på posthuset. Han vidste ikke hvornår og fra hvem, han havde fået mønten. Hans troværdighed blev ikke betvivlet, og det lykkedes ikke under förhörenes videre forløb at udpege møntens "förste udgiver".

Mønten blev sendt til Finanskollegiet i København, som den 5. marts videresendte den til møntdirektör Branth, Københavns Mønt, med ordene: *H^e Myntdirecteuren tilstilles herved en hertil indkommen 15 Skilling, som formeentlig skulde være falsk, för at undersöge, om den virkelig er saa eller ei, og derom hertil at afgive Betænkning.*

Fig. 19.
Rester efter prøbering af den 16 skilling 1716, der blev indtaget på posthuset i Århus (RA).

Guardejn Knoph konstaterede, at mønten *end ikke indeholder et Spoer af Sølv*, hvilket møntdirektör Branth meddelte Finanskollegiet d. 10. marts med ordene: *Det 15ten Skilling Stykke, af Aarstal 1716, som det høye Collegium udi Skrivelse af 5te dennes har tilsendt Mynten til Undersøgelse, vil høysamme erfare er aldeles falsk fölgelig hoslagde derover meddelte Probeer Attest af den kongelige Mynt-guardein. De fra Prøven overblevne 2de Stykker tilbagefølger underdanigst indlagt* (fig. 19). Det fremgår ikke af de gennemgåede kilder, hvad der blev afgörelsen i sagen, men den er formodentlig blevet henlagt som föølge af utilstrækkelig bevismateriale til domfældelse.

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 20.
Falsk 16 skilling 1715, H47
(BR).

Fig. 21.
Falsk 16 skilling 1716, H47
(privat eje).

Fig. 22.
Falsk 16 skilling 1716, H47
(privat eje).

Fig. 23.
Falsk 16 skilling 1716, H47
(privat eje).

Dansk 16 skilling 1715

Der er fundet yderligere tre falske eksemplarer af 16 skilling 1716 (fig. 21-23) samt et enkelt med årstal 1715 (fig. 20). Stemplerne på de fire mønter er ensartede i stilen, men forskellige bortset mønterne i fig. 22 og 23, der har fælles bagsidestempel. Det er sandsynligt, at de er fremstillet på samme værksted, og at det har fundet sted i England omkring århundredskiftet 1700/1800.¹⁰

Myndighederne bekendtgjorde ved reskript tilbage i 1721, at der var fundet falske markstykker (16-skillinge) i omløb med årstal 1718 og 1719.¹¹ Det bemærkes i den forbindelse, at de falske 16-skilling med årstal 1715 og 1716 ikke blev omtalt i reskriptet.

Hede og Rønning¹² konstaterede, at der også kendtes falske 16 skilling med årstal 1717.

Fig. 24

Fig. 24.
Falsk 8 skilling 1782, H14
Norge, NMD52 (privat eje).

Andre forfalskninger

Mønterne i fig. 24-30 er ikke fundet omtalt i ministeriernes arkiver fra perioden, men de vurderes at være professionelle forfalskninger fra Christian 7's tid på lige fod med de øvrige falsknerier i artiklen, og de er medtaget for at understrege periodens omfattende falskmøntneri.

Fig. 25

Fig. 25.
Falske 1/2 speciedaler 1801
og 1802, H8B Norge,
NMD72 og 73 (privat eje).

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 26.
Falsk 4 skilling 1783, H32 (KMMS).

Fig. 27.
Falsk 2 skilling 1779, H3B (privat eje).

Fig. 28

Fig. 28.
Falsk 1/2 speciedaler 1797, H43
(privat eje).

Fig. 29

Fig. 29.
Falske DVI 12 skilling 1764,
H5B, og DVI 24 skilling 1763,
H6 (privat eje).

Fig. 30

Fig. 30.
Falske DVI 6 skilling 1767, H9
(KMMS), DVI 12 skilling 1767,
H8 (privat eje) og DVI 24 skilling
1766, H7 (KMMS).

Fig. 31

Fig. 32

Fig. 33

Fig. 31.

Ægte 1/2 taler 1810, Preussen, KM385 (privat eje).

Fig. 32.

Falsk 10 groszy 1813, Polen, C84 (privat eje).

Fig. 33.

Falsk 2 1/2 schilling 1812 (1/24 speciedaler), Slesvig-Holsten, H16 (privat eje).

Falske mønter i Hamborg i begyndelsen af 1800-tallet

De engelske falskmøntnere eksporterede en stor del af de fremstillede mønter til Hamborg og Altona, hvorfra de blev sat i cirkulation eller videresolgt til modtagere i blandt andet Danmark og Norge.

Aktiviteter i forbindelse med disse falskmøntnerier er grundigt omtalt i et nummer af "Hamburger Beiträge",¹³ hvor der i detaljer berettes om, at der i begyndelsen af 1800-tallet forekom en omfattende handel med falske mønter i Nordtyskland. Under nedrivning af et hus i Kehrwieder i Hamborg i 1884 fandt man eksempelvis 20 poser med falske mønter bestående af 40,09 kilo preussiske 1/2 taler, nogle få 10 groszy fra storhertugdømmet Warszawa samt 27,185 kilo (ca. 9.600 stk.) slesvig-holstenske 2 1/2 schilling (1/24 speciedaler), fig. 31-33. Møntdirektør Kienitz anså mønterne for at være produceret af en kyndig hånd på gode maskiner og mistænkte, at de, ligesom mange andre forfalskninger, kom fra England og var blevet bragt til Hamborg for at blive omfordelt herfra. Han mente tillige, at mønterne sandsynligvis var blevet skjult på et tidspunkt omkring 1813/1814. Der blev afleveret 9 stk. 10 groszy, 9 stk. 1/2 taler og 80 stk. 2 1/2 schilling til møntkabinettet i Museum für Hamburgische Geschichte; resten blev nedsmeltet og provenuet herfra fordelt blandt de arbejdere, der havde fundet dem.

Et lignende, men betydeligt mindre fund, var kommet for dagen allerede i 1819 under en kælder i Grossneumarkt i Hamborg. Her fandt man 421 stk. slesvig-holstenske 2 1/2 schilling (fig. 34) og 206 stk. preussiske 1/2 taler, alle med årstal 1812. Fundet fandt sted i et område med mange jøder, ikke en decideret ghetto, men jøderne var henvist til at bo i særlige kvarterer.

Inden for en kort årrække i begyndelsen af 1800-tallet indtil omkring 1820 foretog politiet talrige arrestationer og forhør i Nordtyskland af personer, der var under mistanke for falskmøntneri; flere end 20 navngivne personer var i den periode i politiet søgelys, men kun sjældent lykkedes det at skaffe tilstrækkelige beviser til domfældelse.

I det følgende opremses en række (forkortede og redigerede) uddrag fra politiets forhørsrapporter, der samlet giver et godt indtryk af falskmønthandelen, dens omfang og de personer, der var indblandet:

- De falske mønter blev blandt falskmønthandlerne omtalt som "Leder" eller "Grütze". Hamborgs mønt- og bankinspektør Schlabsy fortalte i forbindelse med en enkelt af sagerne, at mønterne var lidt tykkere end de ægte, men af omtrent samme vægt; kun omskriftens bogstaver var lidt større og grovere.
- Eliasson (falskmønthandler) fortalte, at en person i Hamborg ved navn Emanuel Simon havde tilbudt ham falske mønter til et beløb af 3.000 taler til kurs 60 %.
- Moses Abraham (falskmønthandler) modtog nogle slesvig-holstenske 2½ schilling og kort efter flere af samme slags samt fire styk ¼ taler og en pose med pulver til forsølvning af mønterne.
- Simon Benjamin (falskmønthandler) kendte en jøde i England, der udelukkende beskæftigede sig med handel med falske mønter og gerne modtog ordrer. Benjamin kendte ikke mandens adresse, men vidste, at han forhandlede tre kvalitetsgrupper af falske preussiske mønter. Mønterne i den dårligste gruppe var kobber belagt med sølv og kunne dårligt nok transporteres uden at belægningen forsvandt. Den mellemste kvalitet var belagt med sølvblik, og den bedste var forsynet med en sølvrand.
- Hannemann (falskmønthandler) drev på et tidspunkt en lille handel i London og havde der kontakt med sin svoger, Jacobs, der solgte brugt tøj; det var i virkeligheden en forretning, der dækkede over handel med falske mønter. Jakobs havde kontakt med to store falskmønthandlere, Markus Abraham (kaldet Engländer) og Abraham Salomon, og modtog falske mønter fra dem begge.
- Politiet blev bedt om at arrestere to falskmønthandlere fra

Fig. 34.

Falske 2½ schilling 1812 (¼ speciedaler), Slesvig-Holsten, H16. Den ene med intakt sølvbelægning. Begge er stempelidentiske med mønten i fig. 33 (privat eje).

- Danzig, den førnævnte Markus Abraham samt Moses Levin (alias Manasse), der var på vej til Hamborg på hjemrejse fra England.
- Købmand Philip Seligmann (falskmønthandler) i Hamborg var ifølge politiet en central figur i forbindelse med politiets undersøgelser.
 - Friederica Diesbrook afleverede på et tidspunkt et antal falske slesvig-holstenske 2½ schilling 1812 til politiet. Det var mønter til en nominel værdi af ca. 100 mark, som hun havde fundet under rengøring i et ubeboet hus, lejet af nævnte Philip Seligmann. Hun troede, at mønterne var ægte.
 - Ifølge et udsagn fra Hannemann bestilte Philip Seligmann på et tidspunkt i 1806 flere kasser falske mønter fra England, som en agent havde købt til ham. Mønterne skulle smugles til Danmark og Hannemann, der på det tidspunkt var involveret i forsendelsen, anså smugling af mønter til Hamborg for at være vanskelig og kun mulig i små mængder via Altona. Kasserne faldt i hænderne på toldmyndighederne i Itzehoe, hvor de blev åbnet, og kuréren arresteret.
 - Hannemann fortalte, at de falske mønter som oftest var tiltænkt en købmand Hirsch i Malchin, Mecklenburg, og at de som regel blev transporteret fra Altona via Wandsbek til Mecklenburg og Berlin. Liepmann-brødrene (mellemmænd) i Neustrelitz modtog en del af varerne.
 - Hannemann fortalte også, at Salomon i Steffenhagen og en person ved navn Hirsch i Templin købte mønter af Philip Seligmann, og at Seligmann også havde en svoger ved navn Abraham, der handlede med falske mønter. Seligmanns reaktion på Hannemanns udtalelser var altid den samme; han kaldte Hannemann en "las" og løgner og benægtede konsekvent enhver involvering i falskmønthandel.
 - I september 1817 greb Danmark ind via generalkonsul Bokelmann med ønske om at få Seligmann anholdt og dømt for handel med falske 2½ schillings, men heller ikke her lykkedes det at skaffe tilstrækkelige beviser til domfældelse.

Efterskrift

De omtalte kriminelle aktiviteter i Nordtyskland var i betydeligt omfang relateret til den bandekriminalitet, der opstod i kølvandet på krigene i begyndelsen af 1800-tallet, og som det fremgik ovenfor, var hovedparten af personerne af jødisk oprindelse. De var indvandret fra Polen, hvor deres økonomiske situation var yderst dårlig.

Den preussiske møntforordning af 1821 satte de oftest forfalskede mønttyper ud af omløb og fjernede dermed grundlaget for handelen med falske groszy og ½ taler.

Bilag

Professionelle forfalskninger, der er illustreret i artiklen

2 skilling 1715, dansk, Glückstadt (intet spor af sølv)	Fig. 16 og 17.
2 skilling 1779, dansk, Altona	Fig. 27
4 skilling 1783, dansk, København	Fig. 26
$\frac{1}{24}$ speciedaler 1787/1796/1801, slesvig-holstensk, Altona	Fig. 12
$\frac{1}{24}$ speciedaler 1812, slesvig-holstensk, Altona	Fig. 33 og 34
6 skilling 1767, dansk-vestindisk, København	Fig. 30
8 skilling 1728, norsk, Kongsberg	Fig. 7 og 8
8 skilling 1728, norsk, Kongsberg, fragmenter (kobber), stort set uden sølv	Fig. 14
8 skilling 1729, norsk, Kongsberg (kobber?)	Fig. 15
8 skilling 1731, norsk, Kongsberg	Fig. 4
8 skilling 1782, norsk, Kongsberg	Fig. 24
8 skilling 1783, dansk, København, fragmenter (kobber), stort set uden sølv	Fig. 13
8 skilling 1783, dansk, København	Fig. 13
$\frac{1}{15}$ speciedaler 1796, dansk, Altona, fragmenter (250 ‰ sølv, ægte 500 ‰)	Fig. 11
$\frac{1}{15}$ speciedaler, dansk, Altona	Fig. 7 og 11
$\frac{1}{15}$ speciedaler 1797, norsk, Kongsberg (kobber), intet sølv	Fig. 10
$\frac{1}{15}$ speciedaler 1801 og 1802, norsk, Kongsberg	Fig. 25
$\frac{1}{12}$ speciedaler 1797, slesvig-holstensk, Altona	Fig. 28
$\frac{1}{12}$ speciedaler 1788, slesvig-holstensk, Altona	Fig. 1 og 7
12 skilling 1764, dansk-vestindisk, København	Fig. 29
12 skilling 1767, dansk-vestindisk, København	Fig. 30
16 skilling 1715, dansk, København	Fig. 20
16 skilling 1716, dansk, København	Fig. 21, 22 og 23
16 skilling 1716, dansk, København, fragmenter (kobber), intet spor af sølv	Fig. 19
$\frac{1}{6}$ speciedaler 1787, slesvig-holstensk, Altona	Fig. 7
24 skilling 1742, dansk, København	Fig. 7
24 skilling 1760, norsk, Kongsberg	Fig. 7
24 skilling 1763, dansk-vestindisk, København	Fig. 29
24 skilling 1764, dansk-vestindisk, København (kobber)	Fig. 2
24 skilling 1766, dansk-vestindisk, København	Fig. 30
24 skilling 1767, dansk-vestindisk, København (kobber)	Fig. 3
24 skilling 1773, norsk, Kongsberg (kobber)	Fig. 5
$\frac{2}{3}$ speciedaler 1796, norsk, Kongsberg.	Fig. 7
1 speciedaler 1795, slesvig-holstensk, Altona, fragmenter (219 ‰ sølv, ægte 875 ‰)	Fig. 6
1 speciedaler 1797, dansk, Altona (265 ‰ sølv, ægte 875 ‰)	Fig. 7 og 8
32 schilling 1796, hamborgsk	Fig. 7
10 groszy 1813, polsk	Fig. 32

Supplerende kildemateriale Dansk-vestindiske mønter:

Finanskassedirektionen, Assignationskontoret, Dansk Norske afdeling, Indkomne sager til møntjournalen 1771-1792: 4. februar 1772 j.nr. 13, 31. januar 1772 j.nr. 8b og 22. januar 1783 j.nr. 14. Departementet for de udenlandske anliggender, Gruppeordnede sager/Mønt/Sager vedrørende falske mønter 1783-1818: 17. februar 1792 j.nr. 116.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 145.

Norsk 8 skilling 1731:

Den kongelige Mønt, Mønten i København, Indkomne breve 1692-1873: 10. juni 1774 j.nr. 135.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 149-150.

Norsk 24 skilling 1773:

Departementet for de udenlandske anliggender, Gruppeordnede sager/Mønt/Sager vedrørende møntvæsen 1771-1847: 26. april 1775, 19. august 1785 og 2. september 1785 (vedlagt skr. af 21. november 1774).

Den kongelige Mønt, Mønten i København, Indkomne breve 1692-1873: 26. august 1785 j.nr. 162.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 146.

Slesvig-holstenske 1 speciedalere og Ni mønter fra gesandten i London:

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 16. september 1796, ad. J.nr. 1518.

Departementet for de udenlandske anliggender, Gruppeordnede sager/Mønt/Sager vedrørende falske mønter 1783-1818: 4. oktober 1796, 27. oktober 1798 j.nr. 1461, 30. oktober 1798 ad j.nr. 1345, 8. december 1798 j.nr. 1569, 26. januar 1799 j.nr. 136 og 27. juli 1799.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 88-89 og 146-147.

Norsk 1/15 speciedaler 1797:

Departementet for de udenlandske anliggender, Gruppeordnede sager/Mønt/Sager vedrørende møntvæsen 1771-1847: 27. april 1799.

Også omtalt i Frank Pedersen,

- *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 146.

- *Falskmynteren Paoli. Købmand Paoli i Christiania indskrev sig blandt de største falskmøntnere i norsk numismatik historie*, Norsk Numismatisk Tidsskrift, nr. 1-2 - 2021, s. 86-90.

- *Falskmøntneren Paoli – en opdatering*. Norsk Numismatisk Tidsskrift, nr. 1 - 2021, s. 32-34.

Dansk 1/15 speciedaler 1796:

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 30. april 1802 j.nr. 989, 4. maj 1802 j.nr. 1017, 15. maj 1802 j.nr. 1089, 15. maj 1802 ad j.nr. 1089, 18. maj 1802 sagsnotat ad j.nr. 1017, 29. maj 1802 sagsnotat ad j.nr. 1017, 21. juni 1802 j.nr. 1480, 25. juni 1802 j.nr. 1459 og 29. juni 1802 j.nr. 1480.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 88-90.

Slesvig-holstenske 2 1/2 schilling (1/4 speciedaler):

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 2. oktober 1802 j.nr. 2037, 15. februar 1803 j.nr. 366 med bilag, 12. marts 1803 sagsnotat j.nr. 471 med bilag,

Departementet for de udenlandske anliggender, Gruppeordnede sager/Mønt/Sager vedrørende møntvæsen 1771-1847: 4. oktober 1802 j.nr. 1056, 5. oktober 1802 sagsnotat j.nr. 1056, 22. oktober 1802 ad j.nr. 2301-1802 og 26. oktober 1802 j.nr. 74 med bilag.

Dansk 8 skilling 1783:

Den kongelige Mønt, Mønten i København, Indkomne breve 1692-1873: 7. maj 1803 j.nr. 15.

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 14. maj 1803 j.nr. 1075.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 90-91.

Norsk 8 skilling 1728:

Den kongelige Mønt, Mønten i København, Indkomne breve 1692-1873: 30. april 1803.

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 7. maj 1803 j.nr. 1022.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 147 og 151.

Dansk 2 skilling 1715:

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 13. februar 1806 j.nr. 400, 17. februar 1806 sagsnotat ad j.nr. 400 og 20. februar 1806, ad j.nr. 435.

Også omtalt i Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 151.

Dansk 16 skilling 1716:

Finanskollegiet, Journalsager 1784-1811: 16. februar 1808 j.nr. 260 og 10. marts 1808 j.nr. 371.

Også omtalt i Frank Pedersen, *En 16-skillings 1716 beslaglagt på posthuset i Århus*, Numismatisk Rapport 160, Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening, november 2023, s. 13-17.

Forkortelser

BR:	Bruun Rasmussen, auktionsfirma.
C:	William D. Craig, <i>Coins of the World 1750-1850</i> , Wisconsin USA, 1966.
Dansk Mønt:	Niels Jørgen Jensens & Mogens Skjoldagers websted, <i>danskmoent.dk</i>
DNF:	Dansk numismatisk forening.
DVI:	Dansk Vestindien.
H. og Hede:	Holger Hede, <i>Danmarks og Norges Mønter 1541. 1814. 1977</i> , Dansk Numismatisk Forening, 3. rev. Udg. 1978.
KMMS:	Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet København.
NMD:	<i>Norges mynter i dansketiden 1449-1814</i> , Gunnar Thesen, Oslo Myntgalleri AS, 2015.
OMG:	Oslo Myntgalleri, auktionsfirma.
RA:	Rigsarkivet i København.
TH:	Thomas Høiland, auktionsfirma.

Noter

- 1 Der er anvendt kursiveret skrift i artiklens afsnit, hvor der citeres direkte fra samtidige arkivalier.
- 2 Jfr. Ordbog over det danske sprog.
- 3 Greve Frederik Anton Wedel Jarlsberg (1748-1811), gesandt i London 1789-1807.
- 4 Tak til Peter Bjørnstrup for metalanalyse af denne mønt.
- 5 Rygter ville vide, at Paoli inden sin anholdelse nåede at kaste en stor mængde falske mønter i elv og fjord i Christiania.
- 6 Svarede til henholdsvis 10 og 5 skilling (1 styver = 2 skilling dansk courant).
- 7 Kendrick var på et tidspunkt anholdt i England, men blev løsladt igen mod kaution.
- 8 T. Høiland 131/153, P.H. Knudsen IV. Se også Kurt Guldborg Larsen, *Numismatisk Rapport 57, Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening*, september 1998, nr. 3 s. 142-143.
- 9 Møntens pålydende var 16 skilling, men blev i omløbet omtalt som 15 skilling, da dens værdi var nedsat til 15 skilling jfr. forordning af 31. juli 1726. Kirsten Mordhorst, *Dansk Pengehistorie. Bind III: Bilag*, Danmarks Nationalbank 1968.
- 10 Frank Pedersen, *Christian den VII's mønter, 1766-1808/1812*, Dansk Numismatisk Forening 2017, s. 144.
- 11 Reskript af 13. januar 1721. Kirsten Mordhorst, *Dansk Pengehistorie. Bind III: Bilag*, Danmarks Nationalbank 1968.
- 12 Bjørn R. Rønning, *Den Kongelige Mynt 1628-1686-1806*, Norges Bank/J.W. Cappelens Forlag, s. 139-140.
- 13 Hamburger Beiträge, *DER HAMBURGER FALSCHGELDFUND VON 1884, Ein Beitrag zum Falschgeld-handel im frühen 19. Jahrhundert*, Heft 33/35 1979/81. Tak til Birger Bentsen for at have henledt min opmærksomhed på denne artikel.

Vurderingspriser på DNFs online-kataloger:

møntkataloget.dk
seddelkataloget.dk

FriMynt 2024

48:E INTERNATIONELLA
MYNT- & FRIMÄRKSMÄSSAN

Välkommen!

13 april kl 11.00-17.00

TEKNIKHALLEN / OLYMPIA
FILBORNAVÄGEN 9, HELSINGBORG, SVERIGE

www.frimynt.se

SSP / H-Expo

Drottninggatan 184, 254 33 Helsingborg • Tel +46 (0)705-29 25 60

Pragtværk af Jan Bendix

Pris: 275 kr.

Medlemmer af DNF:

175 kr.

Kun én bog pr. medlem til nedsat pris.

Kan bestilles på
numismatik.dk

**Smukt og "komplet" værk med
henvend 5.500 afbildninger**

Denne udgivelse bidrager til en væsentlig forøgelse af det samlede korpus af kendte frimærkepenge, præsenteret i flotte farvebilleder, og vil utvivlsomt stå som den vigtigste udgivelse omkring de danske frimærkepenge mange år ud i fremtiden.

**Masser af interessante mærker fra
stort set alle danske byer**

Danmarks Frimærkepenge er et katalog over de tusindvis af forskellige danske frimærkepenge, man kender til i dag – og med en fin introduktion, der samtidig sætter disse ind i en historisk kontekst.

**DANSK
NUMISMATISK
FORENING**

Historiske billeder fra Bent Petersens gemmer

I forbindelse med gennemsynet af Bent Petersens¹ mønt- og medaljesamling fremkom en del arkivalier og dokumenter fra Dansk Numismatisk Forening. Blandt dette materiale var fire ældre fotografier med personer fra samler- og museums kredse. Billederne er sandsynligvis taget i forbindelse med mødet i Nordisk Numismatisk Union i København 1960.

Blandt de på billederne viste personer, har det kun været muligt at identificere² følgende seks personer:

Fra Danmark – Paul M. Proscowsky (1893-1968), Otto Madsen (1905-1977) og Otto Mørkholm (1930-1983). *Fra Sverige* – Nils Ludvig Rasmusson (1904-1973), Torgny Lindgren (1905-1984) og Lars O. Lagerqvist (1929-2023).

Af Preben Nielsen

1 Numismatisk Rapport 159
side 25-27

2 Tak til Jørgen Steen Jensen og
Ulf Nordling for hjælp med be-
stemmelse og bekræftelse af
navnene.

Foto 1. Fra venstre:

- 1 Otto Mørkholm
- 2 Otto Madsen
- 3 ? (skjult)
- 4 P. Proscowsky
- 5 ?

Foto 2. Fra venstre:

1 Lars O. Lagerqvist

2 N. L. Rasmusson

3 Torgny Lindgren

4 ?

Foto 3. Fra venstre:

- 1 ? (skjult)
- 2 ?
- 3 Otto Mørholm
- 4 ?

Foto 4.

- 1 ?
- 2 ?
- 3 ?
- 4 ?

Glæd dig til nogle spændende auktioner i de kommende år

Bent Petersens samling på auktioner i DNF

Dansk Numismatisk Forening har den store glæde, at kunne præsentere store repræsentative dele af Bent Petersens (1934-2023) samling på kommende auktioner i foreningen. På stående fod regner vi med to stor-auktioner årligt en del år frem i tiden. Bents samlerområder var omfattende, og inkluderede stort set alt indenfor numismatikken. Så der bliver lidt for enhver smag.

Det bliver auktioner sammensat af næsten alle samlerområder indenfor numismatikken: Antikke græske, romerske, byzantinske. Dansk middelalder og nyere tid med specier/mark/skilling etc. Kroner & ører-mønter i rigtig gode kvaliteter. Udenlandsk og dansk guld. Norge og andre spændende udlande. Medaljer, ordner og jetoner m.m. Danske og udenlandske pengesedler. Primitive/anderledes betalingsmidler m.v. Bøger, tidsskrifter, auktionskataloger etc.

Andre gode samlinger

DNF har derudover fået adgang til nogle andre store og spændende samlinger, som vil komme på auktion hen ad vejen i de næste par år. Bl.a. har DNF fået stillet en fin medaljesamling til rådighed med både smukke, historiske og sjældne medaljer og emblemer og hæderstegn – det meste i fine kvaliteter.

Af Torben Juul Hansen

*Bent Petersen i Forum 2004.
Foto: TJH*

Mønt-stjernehimmel på gulvet i afgangs- og ankomsthallen i den nye lufthavn i Berlin

Straks da vi arriverede Berlin Lufthavn, ved den store møntbørs World Money Fair Berlin 2024 i starten af februar, gik vi ufrivilligt på en stjernehimmel af mønter. Ned i stengulvet var der monteret et væld af mønter. Hvis man ledte lidt, og har lidt kendskab til stjernebillederne, kunne man finde et par oplagte – måske Karlsvognen og Cassiopeia.

Kunstnerne Cisca Bogman (NL) og Oliver Störmer (DE) står for ide og udførsel. Man kan hurtigt få tiden til at gå, med at finde mønter og stjernebilleder. Der er brugt henved 5.400 mønter og naturligvis fra hele verden.

Pas på, at du ikke bliver så overvældet, at du misser et fly.

Af Torben Juul Hansen

Fotoer: R. Villadsen

Aalborg Møntsamler Forening

præsenterer:

Mønter i Aalborg

Søndag 7. april 2024.
Vejgaard Hallen fra 10 - 15.

Entré

børn gratis ifølge med voksne.

Kun kontant.

Provinsens største møntbørs

Stedet hvor det er muligt at få vurderet din samling. Det er også her at du har mulighed for at supplere din samling.

Aalborg Møntsamler Forening præsenterer flere møntudstillinger og vil desuden være til stede med en vurderingsstand af dine mønter, samt tombola med fine gevinster. Mad, øl, vand og kaffe til rimelige priser.

Jens Pilgaard

Westjysk Coins

Tara Gats

Dansk Numismatisk Forening

Samlerforum

Bruun Rasmussen

Odense Frimønt

Stenum Antik

Jens Erik Hansen, tlf.: 2364 5150 Email: jehan2199@gmail.com

Fra motiv til medalje fra et digital foto

Et helt specielt minde til en særlig dag

Villadsen Metal & Design

4056 8906 · danske-medaljer.dk

Mønter & sedler købes, sælges og vurderes

**Frimærker, Pokemon- &
Magic-kort tages ind til
vurdering af 3.-part**

**FREDERIKSBERG
MØNTHANDEL**

Palle Rytter Nielsen

Gammel Kongevej 146 st. · 1850 Frederiksberg C

Tlf. 3323 8505 / Mobil 5385 2796

frederiksbergmønthandel.dk

DANSK NUMISMATISK FORENING

Medlemsmøder

Medlemsmøderne med auktioner
afholdes onsdage i:

Bethesda

Rømersgade 17, 1362 Kbh K

Auktionseftersyn kl. 18.15 - 19.00

DNF medlemsmøder

Onsdag 13. marts

Auktion 597.

Onsdag 10. april

Auktion 598.

Onsdag 15. maj

Auktion 599.

Efter mødet spisning i nærheden.

Tre retter inkl. vin/øl 325,-

Tilmelding til Henrik Berndt:

henrikberndt@hotmail.com

Bemærk:

Ved auktionen den 13. marts er der en samtidig forfalskning fra Christian den 7.s tid – auktionsnummer 108. Mønten er beskrevet her i NR af Frank Pedersen på side 20-21.

Auktions-nr.108:

Chr.7. 4 Skilling 1783

– Samtidig forfalskning .

Fraktionsmøder

Fraktionsmøderne afholdes
i foreningens bibliotek:

Sønder Boulevard 65, Stuen
København V

MEDALJER

Mandag 22. April 2024

Vilhelm Bergsøe, Danske Medailler og
Jetons – opbygning af database?

ANTIK & MIDDELALDER

Onsdag 17. April 2024

Imitationer, forfalskninger, turistmønter
— bedre end originalen?

Formand

Michael Wagner Christiansen
60 52 34 81
formand@numismatik.dk

Næstformand

John Lind
20 70 85 78 - til kl. 21.00
webmaster@numismatik.dk

Provinsrepræsentant

Birger Bentsen
20 27 42 73
brevbud@numismatik.dk

Kasserer

Henning Ingemann Larsen
25 33 71 42
kasserer@numismatik.dk
Bankkonto: Den Danske Bank
Reg: 1551 Konto: 3517 556300
MobilePay: 94 27 50.

**Bestyrelsesmedlem
& redaktør af NR**

Torben Juul Hansen
num-rap@numismatik.dk

Sociale Medier

Samuel Flyger
samuel.flyger@numismatik.dk

Bestyrelsesmedlem

René Villadsen
40 56 89 06

Bestyrelsesmedlem

Mads Smedman
40 36 16 84

Bestyrelsesmedlem

Henrik Berndt
henrikberndt@hotmail.com

DNF-kalenderen**Marts**

13. Onsdag Auktion 597.

April

10. Onsdag Auktion 598.

Maj

15. Onsdag Auktion 599. Efter mødet
spisning i nærheden af Bethesda.

Brevbud

**Brevbud afgives bedst og
lettest på vores hjemmeside:**
numismatik.dk

Afgiv brevbud i god tid, og få en
kvittering med dine rigtige bud.

BEMÆRK:

**Der lukkes for budgivning
kl. 20.00 dagen før auktion**

*Palle set i U-Bahn i Berlin med sin nye vendinde –
hånd i hånd.*

Foto: R. Villadsen

Palle er også kendt som Frederiksberg Mønthandel.

Your Treasures are in Good Hands with us

- Over 35 years of experience and expertise
- More than 10,000 clients worldwide
- Top quality color printed catalogues
- International customer care:
Phone +49 541 9620-20

Yearly 4 internationally recognized
auctions for coins and medals
with remarkable hammer prices!

Profit from our experience of more than 130 successful auctions –
consign your coins and medals! More information: www.kuenker.com

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstraße 23 · 49076 Osnabrück · Germany
Phone +49 541 9620-20 · Fax +49 541 9620-222
www.kuenker.com · service@kuenker.com
Located in: Berlin, Munich, Osnabrueck

